

Bergen op Zoom. Ook bevinden zich in de coll. E v e r t s 6 ex. buiten het kustgebied gevonden, Apeldoorn, Wageningen, Breda en Wouw, N.B. ....

..... (*elongatus* Aubé) *caspius* Mén.

— Dekschilden aan het uiteinde afgerond, buitenste top-hoek door sterke afronding niet aangegeven. Halsschild aan den voorrand terzijde door een sterke gebogen stip-pelrij breed afgezet. Lengte $6\frac{1}{2}$ —8 mm. Ook bij deze soort komen zeer smalle ex. voor, dit is de ab. *ochsi* Franck. In de coll. E v e r t s bevinden zich van deze ab. 2 ex., gevonden bij Bergen op Zoom en Breda. Ver-der van den typischen vorm in coll. E v e r t s 5 ex. en in coll. mea 2 ex. Amsterdam, Den Haag, Breda, Mook, Gerrits Flesch-Veluwe. Zeer zeldzaam. De in C.N. III p. 67 vermelde vindplaatsen Witmarsum, Apeldoorn en Zierikzee moeten vervallen, daar de betreffende ex. tot *G. caspius* Mén. behooren .....

..... (*bicolor* Payk.) *paykulli* Ochs.

's-Gravenhage, Dec. 1938.

B. H. KLYNSTRA:

In donker vliegende dagvlinders.

Op de wintervergadering in 1936 deelde de heer C o l d e - w e y mee (T. v. E., vol. 79, p. V., 1936), dat in den nacht van 27 op 28 Juli 1935 bij stormachtig weer 2 exx. van *Pieris napi* L. op de lamp afkwamen. Hij vermoedde, dat zij door den hevigen wind opgejaagd waren. Ik meen, dat dit niet de juiste verklaring kan zijn. Er behoort heel wat meer toe om een in diepen slaap gedompelden dagvlinder 's nachts te doen ontwaken. Hoogstens gaan zij dan iets verzitten, maar rondvliegen als overdag doen zij niet. Bovendien staat het vermelde geval niet op zich zelf, zooals we dadelijk zullen zien. Ik vermoed, dat de verklaring in de volgende richting is te vinden.

Onder de *Agrotidae* komen verschillende soorten voor, die niet alleen des nachts, maar ook geregeld overdag vliegen, zooals *Phytometra gamma* L. De groote massa der familie bestaat echter uit geprononceerde nachtvliegers. Nu komt het evenwel bij uitzondering voor, dat zoo een nachtvlieger over-dag rondvliegt en dan precies zoo handelt als een gewone dagvlieger: de bloemen bezoekt en nectar zuigt. Ik heb dit eens waargenomen bij een klein ♀ van *Agrotis vestigialis* Rott. en ook bij *Polia dissimilis* Knoch. En zij, die meer ge-legenheid tot veldwaarnemingen hebben dan ik, zullen deze voorbeelden ongetwijfeld met een dozijn kunnen vermeerde-ren. Het blijven echter uitzonderingen. Waarschijnlijk zijn zij op te vatten als overgangen naar het „*gamma*-stadium”.

Het omgekeerde verschijnsel nu nemen we bij dagvlinders waar. De groote massa (en in Nederland zelfs alle soorten)

vliegt alleen overdag. Bij uitzondering echter vliegt zoo een dagvlieger ook 's nachts en gedraagt zich dan precies als een nachtvlieger, d.w.z. i k o m t o p h e t l i c h t e n z e l f s o p s t r o o p a f ! Ten slotte bereiken we dan het stadium van de dagvlinders, die bij voorkeur in donker vliegen, al komen deze dan ook niet in Europa voor. Hoewel het nu verleidelijk is de 's nachts in actie zijnde dagvlinders als een „overgangsstadium” te beschouwen, geloof ik toch, dat we eerst over meer gegevens zullen moeten beschikken. Maar dit is in elk geval wel zeker, dat een in donker vliegende (niet: opgejaagde) dagvlinder zich gedraagt als een typisch „*Heteroceron*”. Ik kan hiervan de volgende voorbeelden vermelden :

1. *Pieris napi* L. De 2 door den heer C o l d e w e y vermeldde exx.

2. *Pyrameis atalanta* L. St u d d v i n g 19 Sept. 1893 en 23 Sept. 1897 de soort in zijn „light-trap” te Oxton (teste T u t t, Ent. Rec., vol. 12, p. 69, 1900).

3. *Pyrameis cardui* L. Op dezelfde wijze v i n g S t u d d 1 Aug. 1894 deze soort (l.c.). In Proc. Entom. Soc. London, vol. 7, p. 56, 1932, publiceert Prof. P o u l t o n een brief van Sir Donald K i n g d o n waarin staat, dat 28 Septr. 1932 een aantal exx. aan boord van een schip vlogen op weg van Madeira naar Bathurst. „I first noticed the butterflies about midnight and they must have come on board during the previous hour... The insects were flying round the lamp on deck and some settling in dark corners. I captured and have with me now all I could take — viz. twelve. Next day I heard of many others — in people's cabins and so on.” L.c., p. 106, deelt P o u l t o n mee, dat de 12 exx. bestonden uit 4 ♂ ♂ en 8 ♀ ♀. F r i o n n e t (Les premiers états des Lépidoptères, 2e fasc., p. XXXVIII) schrijft, dat *cardui* vliegt „aussi bien la nuit que le jour.”

3. *Aglais urticae* L. H a w k e r nam een ex. waar, dat 's avonds om 10 uur een kamer binnenvloog te Harrow op 6 Juli 1895 (T u t t, l.c.).

4. *Vanessa polychloros* L. In de „Catalogue des Lépidoptères observés dans l'Ouest de la France, door H. G e l i n en D. L u c a s, 1912, (een uitstekende publicatie) staat op p. 33 : „*Polychloros* a été pris plusieurs fois à Auzay à un piège lumineux (Lucas), ce qui confirme les habitudes de vol. nocturne de certains papillons du groupe vanessa.”

5. *Vanessa io* L. G e l i n schrijft (l.c., p. 32) : „J'ai fait deux fois, aux lampes électriques de Niort, le 25 janvier et le 10 nov. 1904, la capture de v. io.”

6. *Brenthis dia* L. In Folia Zool. et Hydrobiol., vol. 9, p. 48, 1936, schrijft O b r a z t s o v in een artikel „Materialien zur Lepidopterenfauna des Parkes von Vessjolaga Bokovenjka (Ukraine)” over *dia* : „Sehr häufig, besonders auf der Jagdwiese. Zwei Stücke sind am Licht (!) gefangen.”

7. *Zephyrus quercus* L. St u d d ving 26 Aug. 1897 een ex. op licht (l.c.).

8. *Polyommatus agestis* Schiff. (*astrarche* Brgstr.). Deze soort ving St u d d 21 Juli 1899 (l.c.).

Deze voorbeelden zijn zeer waarschijnlijk wel te vermeerderen. De tijd ontbreekt mij echter om alle tijdschriftseries op dit onderwerp na te zoeken. Vooral de Engelsche zullen nog wel gegevens bevatten. Ik meen evenwel te kunnen volstaan met nog 2 waarnemingen uit ons eigen land te vermelden.

9. *Vanessa antiopa* L. Bij het doorwerken van Ir. v a n W i s s e l i n g h's aantekeningen voor het samenstellen der vliegtijden vond ik: op 16 Sept. 1925 1 ex. om lantaarns te Nijmegen vliegend.

10. *Eumenis semele* L. De heer J o n k e r (Amsterdam) smeerde 31 Aug. 1938 's avonds te Ermelo. Het resultaat was: 2 vlinders, 1 *Triphaena fimbriata* Schreber (1759) = *fimbria* L. (1767) en 1 *E. semele* L.! Het dier zat actief te zuigen als een Agrotide. Opgemerkt moet worden, dat de soort tot de vlinders behoort, die ook overdag sap afscheidende boomen bezoeken. Vlinders, die dat niet doen, zullen natuurlijk evenmin, als zij in donker vliegen, gesmeerde boomen bezoeken. Deze *semele* bewijst m.i. wel, dat er geen scherpe grenzen bestaan tusschen de dagvlinders eenerzijds en de nachtvliegers anderzijds wat hun gewoonten betreft.

Bij het beschouwen van de geciteerde voorbeelden blijkt, dat we gedeeltelijk met migranten te doen hebben, die blijkbaar ook 's nachts trekken, maar het grootste deel kan niet aldus verklaard worden. Moge dit artikel aanleiding geven tot verdere waarneming en bestudeering van deze interessante afwijkingen van het normale gedrag der dagvlinders!

Amsterdam.

B. J. LEMPKE.

Deux formes nouvelles de diurnes hollandais.

1. — *Pyrameis atalanta* L. ab. *flavomaculata* nov. ab. — Les taches apicales des ailes supérieures, normalement blanches, sont jaunes ou jaunâtres.

Le type est un exemplaire frais, capturé par Mlle M. E. Mac Gillavry, à Aalsmeer en 1938; il se trouve dans sa collection.

Des exemplaires présentant une modification de la couleur des taches apicales sont rares: je ne connais que l'ab. *de-walschei* Derenne (*Lambillionea*, 1926, p. 90; 1933, pl. VII, fig. 4), chez laquelle ces taches sont „d'un brun vert noirâtre”.

La forme où le rouge est remplacé par du jaune est connue depuis longtemps et a été décrite par différents auteurs (*flavescens* Fritsch, 1913 = *testacea* Pionneau, 1924 = *flava* Eitel, 1924). Il est d'autant plus intéressant de remarquer que